

Závěrečná evalvačná správa Práca s rodinou v NP PRIM I.

PhDr. Eva Ďuríková

2020

**ZÁVEREČNÁ EVALVAČNÁ SPRÁVA
PRÁCA S RODINOU V NP PRIM I.**

**Záverečná evalvačná správa
Práca s rodinou v NP PRIM I.**

Autor:

PhDr. Eva Ďuríková

Rok vydania:

2020

ISBN 978 - 80 - 89051 - 65 - 6
EAN 9788089051656

Tento projekt sa realizuje vďaka
podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje.

NP PRIM

Národný projekt „Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít“ – (NP PRIM - PProjekt Inklúzie v Materských školách) realizuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

NP PRIM sa realizuje v dvoch fázach (2017 – 2020 a 2020 – 2023) na vybranom území Slovenska, v 150 obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít (MRK), ktoré sú určené ako oprávnení užívateľia, a to vo všetkých krajoch, okrem Bratislavského.

Jeho zámerom je zvýšiť počet detí z MRK, ktoré navštevujú materské školy (MŠ), vytvárať inkluzívne prostredie v MŠ a podporovať deti z MRK a ich rodičov prostredníctvom práce s rodinou, pričom zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov MRK je jedným z nástrojov sociálnej inklúzie. Sústreďuje sa na sociálnu inklúziu v jej širšom kontexte - NP PRIM pracuje s rómskymi rodinami a deťmi ako v MŠ, tak v ich prirodzenom prostredí, kooperuje s terénnymi sociálnymi pracovníkmi a zamestnancami komunitných centier pri riešení rôznych situácií rodín, zabezpečuje prevenciu a zmierňovanie dopadov sociálnej vylúčenosti, ktoré majú vplyv na vzdelávanie detí z MRK.

Cieľom NP PRIM je vytváraním inkluzívneho prostredia v MŠ a podpornými opatreniami zameranými na zlepšenie spolupráce s rodinou zvýšiť počet detí z MRK, ktoré absolvujú predprimárne vzdelávanie. NP PRIM zvyšuje pripravenosť aktérov na povinné predprimárne vzdelávanie a napomáha stabilizácii pomáhajúcich profesií v systéme školstva, zvyšuje zamestnanosť Rómov a Rómok v týchto profesiách.

Viac informácií o NP PRIM: <https://www.minv.sk/?narodny-projekt-prim-projekt-inkluzie-v-materskych-skolach>

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (Úrad) vznikol v roku 1998 v štruktúre Úradu vlády SR, pričom jeho dnešná podoba

vznikla v roku 2001. Jeho postavenie vymedzuje článok 1 Štatútu splnomocnenca vlády pre riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny. Splnomocnenec navrhuje, koordinuje a kontroluje činnosti smerujúce k riešeniu problémov rómskej menšiny a po odsúhlasení vládou SR realizuje systémové riešenia na dosiahnutie rovnoprávneho postavenia občanov patriacich k rómskej menšine v spoločnosti. Dbá na dodržiavanie základných práv a slobôd zaručených ústavou a zákonmi SR, ako aj medzinárodnými zmluvami o ľudských právach. Od roku 2012 je Úrad začlenený v štruktúre Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Úrad sa organizačne člení na kanceláriu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, odbor koncepcií a analýz, odbor implementácie projektov a odbor regionálnej koordinácie. Úrad zabezpečuje svoje činnosti prostredníctvom desiatich regionálnych kancelárií v lokalitách: Banská Bystrica, Humenné, Kežmarok, Košice, Michalovce, Nitra, Prešov, Rimavská Sobota, Spišská Nová Ves a Svidník.

V 9 regionálnych kanceláriách (mimo Banskej Bystrice) pracujú aj regionálni koordinátori NP PRIM, ktorí koordinujú a metodicky usmerňujú obce a MŠ zapojené do projektu. NP PRIM je riadený hlavnou projektovou manažérkou, 5 projektovými manažérmi a metodičkou.

Viac informácií o Úrade: <https://www.minv.sk/?ulohy-usvrk>

---

¹ITMS+ 312051Q354

²ITMS+ 312051ARK3

OBSAH

1. Úvod	11
2. Evalvačné otázky	13
3. Sumarizácia výsledkov evalvácie	16
3.1 Hlavné závery	15
3.2 Hlavné odporúčania	16
3.3 Ďalšie námety	18
4. Analýza výsledkov evalvácie	21
4.1 Analýza kvalitatívnych údajov	22
4.1.1 Predpoklady práce s rodinou	22
4.1.2 Realizácia práce s rodinou	37
4.1.3 Pozitívne skúsenosti a prekážky pri realizácii PSR	36
4.2 Spracovanie kvantitatívnych údajov	38
5 Prílohy	43
5.1 Dotazníky	44
5.2 Podklady pre skupinové rozhovory	48
5.3 Tabuľky – v samostatnej prílohe	53

1. ÚVOD

EVALVÁCIA PRÁCE S RODINOU V NÁRODNOM PROJEKTE PODPORA PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA DETÍ Z MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT I.

Národný projekt PRIM I reaguje na dlhodobú spoločenskú potrebu zlepšiť prístup rómskych detí z MRK do inštitucionalizovaného predškolského vzdelávania v materských školách. Kľúčovým prvkom projektu je práca s rodinou (ďalej PSR), zameraná na motiváciu rodín z marginalizovaných rómskych komunít k spolupráci s MŠ a na zmiernenie bariér, s ktorými sa stretávajú deti, rodina aj školská komunita pri zaškolovaní detí z MRK do materských aj do základných škôl (neporozumenie jazyku, neprijatie kolektívom, strach ponechať deti s cudzími osobami a iné).

Národný projekt PRIM I dopĺňa ostatné projekty „Take away“ balíka (zameraných na terénnu sociálnu prácu, činnosť komunitných centier a asistenciu pri vysporadúvaní pozemkov pod rómskymi obydliami) v 150 obciach s najvyššou mierou indexu podrozvinutosti v SR. Hlavným cieľom je vytváraním inkluzívneho prostredia v materskej škole (MŠ) a prostredníctvom práce s rodinou zvýšiť počet detí z marginalizovaných komunít, predovšetkým Rómov, ktoré navštevujú MŠ. Ciele NP sú dosahované prostredníctvom aktivít, zameraných na vytváranie podmienok pre účasť detí z MRK v MŠ najmä prostredníctvom PSR, materiálnou podporou a skvalitňovaním výchovno-vzdelávacieho procesu.

Hlavné cieľové skupiny národného projektu sú deti z MRK, rodičia, príslušníci a obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít (MRK).

Práca s rodinou je súčasťou hlavnej aktivity projektu a je zameraná na posilnenie dôvery medzi rodičmi z marginalizovaných rómskych komunít a materskými školami, aktivity PSR podporujú zdokonalenie kompetencií detí aj rodičov, ktoré súvisia s prípravou na formálne vzdelávanie, vrátane kompetencií sociálnej a finančnej gramotnosti. Realizuje sa prostredníctvom koordinátorov práce s rodinou (KPSR) so skupinami detí z MRK a ich rodičov na pravidelnej báze, spravidla 1x týždenne ako neformálne vzdelávanie.

Primárnu cieľovú skupinu PSR tvoria deti z MRK vo veku 3 – 7 rokov a ich rodičia.

Použitá evalvačná metodológia bola oproti pôvodnému plánu evalvácie čiastočne revidovaná. Dôvodom tejto revízie boli obmedzenia, súvisiace s ochranou pred ochorením COVID 19, a mimoriadnou epidemiologickou situáciou od polovice marca 2020. Zdravotná situácia na Slovensku neumožnila realizovať pôvodne plánované individuálne a skupinové rozhovory s respondentmi evalvácie priamo v dvoch vybratých obciach Košického a Prešovského kraja. Časť údajov, potrebných pre analýzu a interpretáciu výstupov z realizácie projektu, boli získané s využitím dostupných technológií.

Cieľom evalvácie bolo zistiť dopad práce s rodinou na umiestnenie detí z programu PSR do materskej školy, identifikovať názory a potreby respondentov zo zapojených lokalít v kontexte s cieľmi a aktivitami práce s rodinou a navrhnúť odporúčania pre jeho prípadný ďalší rozvoj.

POUŽITÉ SKRATKY:

PRIMI – názov národného projektu: Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I.

RK – regionálny koordinátor

KPSR – koordinátor práce s rodinou (v texte analýzy označený ako KP)

PSR – práca s rodinou

KIV – koordinátor inkluzívneho vzdelávania

OcÚ – obecný úrad

KC – komunitné centrum

MRK – marginalizované rómske komunity

MŠ – materská škola

2. EVALVAČNÉ OTÁZKY

Kľúčové evalvačné otázky, ktorými sa táto správa zaoberá, sú:

1. Aký dopad mala účasť na aktivitách práce s rodinou na umiestnenie detí v MŠ?
2. Aké sú odporúčania pre zlepšenie realizácie práce s rodinou (PSR) v praxi?

3. SUMARIZÁCIA VÝSLEDKOV EVALVÁCIE

3.1 HLAVNÉ ZÁVERY

Zapojenie rodičov do aktivít PSR a ich pravidelná účasť na stretnutiach podnietila záujem časti rodičov o zapísanie ich detí do materskej školy skôr, než dovŕšia 5 rok. V sledovanom období, od začiatku realizácie PSR (14. 3. 2019) do 29.2.2020 to bolo celkom 77 detí, 5-ročných a mladších; spolu s deťmi 6 – 7-ročnými to bolo celkom 157 detí, zapojených do projektu PRIM I, ktoré boli zapísané do materskej školy.

Z celkovej kvantitatívnej aj kvalitatívnej analýzy nevyplýva kauzálny vzťah medzi počtom detí (a rodičov) zapojených do projektu a navštevujúcich stretnutia PSR a počtom detí zapísaných alebo navštevujúcich materskú školu v danom období. Z kvalitatívnych údajov je možné usudzovať, že na počte detí z MRK, navštevujúcich MŠ, sa podieľajú viaceré faktory (najmä kapacita voľných miest v materskej škole), ktoré projekt PRIM I prostredníctvom aktivít práce s rodinou nemohol ovplyvniť.

V prípade pravidelnej účasti rodičov a detí na stretnutiach práce s rodinou a intenzívnej metodickéj práce s deťmi sa preukázal progres u detí, zlepšenie ich zručností a poznatkov. V priebehu projektu sa v mnohých prípadoch zlepšil vzťah medzi rodičmi a koordinátormi práce s rodinou, vzájomná dôvera sa upevnila najmä počas koronakrízy.

Aktívne zapájanie sa do aktivít práce s rodinou malo pozitívny vplyv na zlepšenie vzťahu matka – dieťa, matky oceňujú, že mali možnosť naučiť sa,

ako lepšie pracovať so svojím dieťaťom a osvojili si zručnosti, ako dieťaťu pomáhať v učení.

Ako zásadnú podmienku pre kvalitu aktivity PSR respondenti jednoznačne identifikovali osobnosť koordinátora práce s rodinou a jeho profesionálne skúsenosti z práce s deťmi, ale aj s dospelými, a zároveň poukázali na dôležitosť výberu a následne prípravy nových koordinátorov práce s rodinou.

Účastníci vstupného workshopu ocenili jeho kvalitu, prínosom pre nich boli zvolené metódy práce aj vzájomné zdieľanie skúseností. Pre časť koordinátorov práce s rodinou, ktorí nemali predchádzajúce pedagogické skúsenosti ani zručnosti s vedením skupín, bolo ale jednorazové školenie zamerané na prácu s rodinou s využitím dostupného manuálu nepostačujúce.

3.2 HLAVNÉ ODPORÚČANIA A ROZVOJOVÉ MOŽNOSTI PRÁCE S RODINOU

Potenciál práce s rodinou spočíva v dlhodobom zaangažovaní rodičov do vzdelávania ich detí od raného veku a v podnietení rodičovského záujmu o vstup ich detí do materských škôl. Na základe evalvácie odporúčame:

- Identifikovať miestne ľudské a materiálne zdroje (napr. zástupcovia OcÚ a organizácií, ktoré sa venujú vzdelávaniu detí, prípadne sociálnej práci s rómskou komunitou a iní; dostupné priestory v obci a pod.), aby bola zabezpečená udržateľnosť myšlienky národného projektu – podpora inkluzívneho charakteru spolužitia rómskych a nerómskych občanov a vytváranie podmienok pre bezproblémový prístup detí z MRK k predškolskému vzdelávaniu.
- Inštruktážne školenie pre realizátorov práce s rodinou (KPSR, KIV) organizovať v menších skupinách s maximálnym počtom účastníkov do 15 osôb; na regionálnej alebo lokálnej úrovni.
- Workshop pre koordinátorov práce s rodinou organizovať priebežne

(napr. 1x mesačne pre skupinu 5 – 8 koordinátorov), so zameraním na prácu s manuálom/metodikou, na zlepšenie facilitačných a komunikačných zručností KPSR a zdieľanie skúseností, so zohľadnením individuálnych špecifik jednotlivých komunít, v ktorých KPSR pôsobia.

- Vytvoriť platformu na zdieľanie metodických materiálov a prepojenie skúsenejších a menej skúsenejších KPSR (čiastočne túto funkciu v súčasnosti plní FB skupina „Práca s rodinou“).
- Identifikovať potreby komunity a do dizajnovania aktivít projektu zapojiť priamo aktérov z komunity, resp. obce, aby projektové aktivity čo možno najviac zohľadňovali špecifiká jednotlivých obcí/komunít.
- Posilniť *aktívnu* rolu rodičov a podporiť učiace sa spoločenstvo detí a rodičov prostredníctvom viacerých zdrojov a rôznymi spôsobmi, napríklad: zabezpečiť, aby členovia inkluzívneho tímu a pracovníci MŠ poskytovali pravidelnú metodickú pomoc koordinátorom práce s rodinou pri vedení aktivít PSR (napr. formou mentoringu); zabezpečiť priebežne dostatok pomôcok pre aktivity PSR aj domácu prácu s deťmi; poskytnúť zdroje na realizáciu exkurzií a výletov pre rodiny, zapojené do aktivít PSR; umožniť aktívnym rodičom podieľať sa na asistencii počas aktivít PSR; začleniť do školenia KPSR nácvik facilitačných zručností, dôležitých pre vedenie dospelých; zaangažovať rodičov z MRK do organizácie spoločných aktivít PSR a MŠ; pri vedení aktivít pre rodičov posilňovať ich rodičovské zručnosti (učíť ich „učiť“ vlastné deti) a pod.
- Zakomponovať do projektu osobu a úlohu mentora, ktorý by bol k dispozícii koordinátorom práce s rodinou ako metodická podpora na dennej báze (napr. telefonicky) a na týždennej báze osobne. Zároveň by poskytoval materiálnu podporu na prácu s rodinami a v prípade potreby pomohol s administratívnymi požiadavkami.
- Uskutočniť externú evalváciu projektových aktivít, zabezpečiť priebežný monitoring aktivít PSR so zberom údajov na začiatku školského roku (alebo pri vstupe obce do projektu) a na konci školského roku, aby bolo

možné posúdiť vplyv PSR na relevantných dátach, kvalitatívnych aj kvantitatívnych.

- Pri výbere nových koordinátorov práce s rodinou stanoviť kritériá aj na základe skúseností získaných v priebehu prvej fázy projektu: prihliadať nielen na motiváciu, etnicitu záujemcov, ale aj ich spôsobilosť viesť skupinu rodičov a metodicky pracovať s deťmi.
- Zjednodušiť administráciu k projektovým aktivitám, resp. ponúknuť pravidelnú mesačnú podporu pri spracovávaní mesačných výkazov (napr. v rámci mentoringu).

3.3 ĎALŠIE NÁMETY

Respondenti na základe skúseností získaných počas realizácie projektu ponúkli viacero zaujímavých návrhov na zlepšenie programu práce s rodinou – uvedené citácie sú autentickým odrazom rozmanitých názorov aj podmienok, v ktorých jednotliví respondenti pracovali:

„Odporúčam čo najviac pracovať s nimi (deťmi a rodičmi) v prostredí, v ktorom žijú. Dá sa robiť aj v osade, ale tam by mali byť dve osoby, pre jednu je to veľmi náročné, teda na tieto lokality počítať dvoch ľudí.“ (KPSR)

„Možno ten plán, čo sme dostali, by mohol byť jednoduchší, lebo nie každý je učiteľom, niektorí nemajú žiadne pedagogické skúsenosti. Aj pre deti by mohli byť jednoduchšie úlohy.“ (KPSR)

„Nastaviť latku tak, že čo sa týka spolupráce s MŠ, tak nie či chce alebo nechce, ale stanoviť to tak, že MŠ musia spolupracovať s komunitou, byť oporou koordinátorom PSR. My pracujeme s tými detičkami, aby to v tej škôlke potom mali ľahšie.“ (KPSR)

„Urobiť exkurzie do mesta, kde by mali možnosť spoznať veci, ktoré nepoznali a priviesť ich tomu, aby si uvedomili, že všetci sa môžu stať plnohodnotnými

občanmi, len musia chcieť a musia mať nejaký cieľ pre svoje dieťa. Aby dieťa poznalo okresné mesto, dôležité historické a kultúrne miesta. Teda zaradiť do programu tie aktivity, aby rodičia videli, že sú bráni ako plnohodnotní. Možno by projekt mohol popracovať so starostami obcí, ktorí na kultúru majú peniaze, aby sa v rozpočte počítalo s tým, že aj s týmito ľuďmi by sa mohlo ísť niekde na exkurziu, výlet. Ved' sú to ich ľudia ...“ Možno nejaké také kultúrne poukazy, ako má škola, by sa dali využiť.“ (KPSR)

„Väčšinou sú tí rodičia v aktivačných prácach. Tak ak by to obec dala na takú rovinu, že keď sa matka zúčastní na tej aktivite so svojimi deťmi, je to na tej istej úrovni, ako keby niekde vonku sedela na lavičke s metlou v ruke a čakala, kedy prejde pracovná doba. Že by tá matka bola so svojim dieťaťom na tej aktivite (PSR) a dostala by za aktívnu účasť na stretnutiach „mzdu“ v rámci tých aktivačných prác, podľa počtu hodín“... Ak sa jej bude zarátať účasť na stretnutiach v rámci hmotnej núdze, to by bolo pre ňu veľmi motivačné“... „A bola by so svojim dieťaťom, lebo keď je na aktivačných prácach, je dieťa samé doma.“ (KPSR)

„Ja by som navrhla tie inštruktážne stretnutia urobiť v malých skupinkách. Určite nie hromadné. Lebo tam sa všetci ani neprejavia, skrývajú sa. Ja by som to urobila po tých regiónoch, ako to máme rozdelené, s malou skupinkou, a tam sa im intenzívne venovať, vtahovať tých ľudí, aj tú metodiku, získať si ich dôveru. Takže maximálne s 5 ľuďmi pracovať, intenzívne.“ (RK)

4. ANALÝZA VÝSLEDKOV EVALVÁCIE

Na zodpovedanie kľúčových evalvačných otázok sme použili nasledujúce kvalitatívne a čiastočne aj kvantitatívne evalvačné nástroje:

DOTAZNÍK PRE HODNOTENIE INŠTRUKTÁŽNEHO WORKSHOPU PRE NOVÝCH KOORDINÁTOROV PSR

Hodnotiaci dotazník zisťoval spokojnosť účastníkov s workshopom; možnosti využitia získaných zručností v praxi; podnety účastníkov, ich očakávania a predstavy o práci koordinátora s rodinou. Dotazník tvoria 4 otvorené otázky a jeden podnet na zaznamenanie odporúčaní od účastníkov. Dotazníky vyplnili 5 účastníci elektronicky po návrate domov z inštruktážneho workshopu, hodnotenie bolo slovné.

(Vzor dotazníka je prílohou č. 2 tejto evalvačnej správy.)

DOTAZNÍK PRE REGIONÁLNYCH KOORDINÁTOROV

Dotazník je členený na 2 časti. V prvej časti RK v 8 položkách zaznamenali kvantitatívne údaje o každej obci z ich pôsobnosti k 29. 2. 2020. V druhej, kvalitatívnej časti, uvádzajú v 7 položkách slovné komentáre o realizácii projektových aktivít, získané z praxe KPSR a vlastných skúseností.

(Vzor dotazníka je prílohou č. 1 tejto evalvačnej správy.)

SKUPINOVÉ POLOŠTRUKTÚROVANÉ ROZHOVORY

Pološtruktúrované rozhovory so 4 skupinami respondentov (rodičia detí,

koordinátori práce s rodinou, vedúci inkluzívnych tímov a regionálni koordinátori) sa uskutočnili prostredníctvom technológie ZOOM v období od 8. 6. 2020 do 12. 6. 2020, s vybratými respondentmi, aktérmi programu.

(Podklady pre skupinové rozhovory sú prílohami č. 3, 4 a 5 tejto evalvačnej správy.)

- 2 rodičia – označenie R1, R2
- 5 koordinátoriek práce s rodinou – KP1, KP2, KP3, KP4, KP5
- 6 regionálnych koordinátorov – RK1, RK2, RK3, RK4, RK5, RK6
- 3 koordinátorky inkluzívneho vzdelávania – KIV1, KIV2, KIV3

Rozhovory trvali od 65 – 70 minút. Výber respondentov bol v prípade rodičov, KPSR a KIV zámerný, zabezpečený regionálnymi koordinátormi. Realizácia rozhovorov bola podmienená časovými a technologickými možnosťami respondentov.

Analýza sa opiera o výsledky PSR, skúma rozvojové možnosti práce s rodinou a prostredníctvom evalvačných nástrojov a vybratej vzorky aktérov projektu PRIM umožňuje vidieť aktivitu práce s rodinou z viacerých zorných uhlov. Výstupy z dotazníkov a rozhovorov sú štruktúrované do oblastí, ktoré pokrývajú relevantné aspekty aktivity práce s rodinou.

4.1 ANALÝZA KVALITATÍVNYCH ÚDAJOV

4.1.1 PREDPOKLADY PRÁCE S RODINOU

Táto oblasť mapuje výber realizátorov programu práce s rodinou (koordinátori práce s rodinou – KPSR), ich odbornú prípravu na implementáciu PSR a spoluprácu medzi regionálnymi koordinátormi (RK) a koordinátormi práce s rodinou. Predmetom tejto časti analýzy boli vyjadrenia regionálnych koordinátorov, koordinátorov práce s rodinou počas rozhovorov, ako aj informácie z hodnotiaceho dotazníka a od účastníčok inštruktážneho workshopu v Spišskej Novej Vsi (február 2020).

4.1.1.1 Príprava a výber koordinátorov na prácu s rodinou

Podľa vyjadrení regionálnych koordinátorov zohráva v práci s rodinami kľúčovú rolu osobnosť koordinátora práce s rodinou a jeho odborná príprava na aktivity PSR. Vzhľadom na doterajšie skúsenosti považujú vstupné inštruktážne workshopy, kde sú budúci KPSR školení, okrem iného aj v používaní manuálu a v rôznych formách práce s deťmi a rodičmi, za nedostatočné. Jednorazové metodické usmernenie nových koordinátorov práce s rodinou, ktoré je súčasťou inštruktážneho workshopu, podľa nich neumožní dostatočnú prípravu vybratých KPSR na prácu s metodikou, resp. manuálom, ani na vedenie zmiešanej skupiny detí a dospelých: „*Ja som vnímala, že mi tam chýba nejaká tá príprava tých ľudí, nielen jedným workshopom, a tu máte príručku...ale predsa robia niektoré aktivity, ktoré sú také metodicko-vzdelávacie, a nie každý má to vzdelanie, ...boli tam značné rozdiely medzi koordinátormi* (RK1).

Regionálni koordinátori uvádzajú, že pre tých KPSR, ktorí majú pedagogické vzdelanie a skúsenosti, prípadne pracovali ako asistentky/ti v materskej škole alebo ZŠ: „*...je pre nich tá práca jednoduchšia, čo sa týka administratívy, ale aj spolupráce rodičov a detí ... poznajú toho človeka, rodičov aj deti, tak tam je iný vzťah*“ (RK5). Aj pre rozmanité profesionálne zázemie vybratých KPSR, vo viacerých prípadoch nedostatočné alebo žiadne skúsenosti s týmto typom práce, považujú RK za nevyhnutné, aby noví KPSR absolvovali dôkladnejšiu prípravu na prácu s deťmi aj rodinami, a RK sú presvedčení, že by začínajúcim koordinátorom práce s rodinou pomohlo, ak by mali častejšie školenia: „*Oni mali to úvodné školenie, takú inštruktáž k tomu začiatku. Možno to niekomu stačí, to je individuálne*“ (RK1), „*Jedno školenie za celý rok je málo. Oni dostali tú metodiku, ale aj asistenti (učiteľ), ktorí sú na pozíciách KPSR sa obávali týchto stretnutí s rodičmi*“ (RK5).

KPSR, vybraté ako respondentky evalvácie, hodnotia pozitívne obsah inštruktážneho workshopu, konkrétne v Spišskej Novej Vsi (február 2020), kde sa pracovalo s manuálom intenzívnejšie: „*kde podrobne bola vysvetlená takým rýchlokurzom príprava na tú aktivitu, ako má tá aktivita vyzerat. Takéto stretnutia by som odporúčala robiť častejšie, ale na druhej strane treba zabezpečiť psychohygienu*“ (KP2). Samotné účastníčky vstupného školenia

v Spišskej Novej Vsi, budúce koordinátorky práce s rodinou, v hodnotiacom dotazníku vyjadrili spokojnosť s kvalitou workshopu, považovali ho za zaujímavý a užitočný. Pozitívne hodnotili najmä možnosť vyskúšať si aktivity, ktoré sa dajú následne využiť v práci s deťmi a rodinami: „*Na workshope sa mi najviac páčilo, že sme si mohli spoločne napríklad vyskúšať aktivity ... lebo prax človeku dá najviac*“. Cenným prínosom pre účastníkov bolo získanie nových informácií a zdieľanie skúseností s kolegami a kolegynami z iných obcí: „*Vo svojej práci s rodinou isto využijem všetky aktivity z workshopu, pretože sú nápomocné*“.

Všetci respondenti (RK) sa zhodujú v nevyhnutnosti upraviť kritériá výberu nových KPSR, s cieľom vybrať najkvalitnejších uchádzačov. Doterajší spôsob výberu KPSR považujú skôr za nábor, aby bol zabezpečený program v čo najväčšom počte obcí: „*Ja by som určite kládla dôraz pri tom výbere aj na nejaké kritériá. My sme kvázi žiadne kritériá pri tom výbere nemali, ani vzdelanostné, ani nejaké pracovné skúsenosti ... a mal by ten človek mať nejakú skúsenosť z práce s ľuďmi a s deťmi*“ (RK3).

Na základe skúseností RK je lepšie, ak koordinátorkou práce s rodinou je napríklad asistentka z materskej školy, ktorá pozná deti a zároveň ju rešpektujú obyvatelia z komunity: „*Bolo by fajn, keby sme uprednostňovali tých ľudí, ktorí sú z tej komunity, ale nejakým spôsobom sa vedia už hýbať v tých vodách ... napríklad naše asistentky (učitelka) sú fajn koordinátorky*“ (RK6). Považujú za dôležité: „*aby bol KPSR čo najlepšie pripravený, aby bol účinok práce s rodinou čo najlepší, samozrejme, niekto z komunity je fajn, ale z druhej strany nestačí, aby to bol „len“ niekto z komunity*“, ... a že nepredurčuje nejaká práca v komunite na to: „*aby bol ten človek dobrý v tom, aby vedel viesť nejakú skupinu*“ (RK4).

Ako jedno z kritérií pri výbere KPSR uvádzajú regionálni koordinátori schopnosť koordinátorov komunikovať v rómčine: „*Ked' sme vyberali, tak sme pozerali, či ten človek je z komunity, či troška ovláda aj rómsky, či má nejakú skúsenosť s prácou s Rómami, čo je fajn, čo je jeden dobrý predpoklad, ale mali by byť aj ďalšie*“ (RK4).

Ďalším dôležitým predpokladom je však podľa nich schopnosť KPSR pracovať so skupinou, vedieť využívať metodiku, ktorú dostane, a zároveň je aj technicko-administratívne zručný: „*Ten výber lepšie ošetriť, teraz sme nerobili výber ale nábor*“ (RK5). RK uvádzajú, že pri výbere treba zvážiť aj perspektívnosť uchádzačov o pozíciu KPSR: „*Je to na osobnosti toho človeka, ktorého vyberieme. Presne pre to poodchádzali viacerí, lebo si mysleli, že to bude biznis, ale nie je to biznis. Zostanú len tí, ktorí to robiť chcú. A mala som aj Rómov, ale odišli, nerešpektovala ich komunita. Nie je to o tom, či je to Róm alebo nie, či je z komunity alebo nie, je to o osobnosti. ... To sa nedá dať nejaké presné pravidlo*“ (RK6).

V niektorých obciach, ktoré mali záujem participovať na projekte, bola pri výbere KPSR problémom výška mzdy KPSR: „*Moji (Rómovia) ani nemali záujem, lebo keď sú na úradoch práce, tak tá dohoda nebola pre nich zaujímavá, nebol to pre nich zárobok*“ (RK5).

Za problematickú časť programu považujú regionálni koordinátori aj technicko-organizačnú súčasť práce KPSR, pretože mnohí z KPSR neovládajú prácu s počítačom alebo nemajú podmienky na spracovanie mesačných výkazov a iných administratívnych požiadaviek. Túto prácu namiesto nich robia regionálni koordinátori, ktorí to považujú za nadmernú administratívnu záťaž popri iných svojich povinnostiach: „*Mne spôsobuje problémy, že musím robiť tie výkazy, ale všetci máme v tých skupinkách niekoho, kto nezvláda tú administratívnu činnosť*“ (RK4). Viacerí RK by ocenili, aby jedným z kritérií pre prijatie na pozíciu KPSR bolo ovládanie práce na počítači. KPSR, ktoré tieto zručnosti majú, sú spravidla z inkluzívneho tímu, sú to učiteľky MŠ, asistentky: „*... ale sa vzdávajú týchto pozícií. Boli skvelé v týchto pozíciách, mali skvelé aktivity, boli jedny z najšikovnejších, ale boli vyťažené, odchádzajú kvôli tej administratívnej záťaži. Teraz mi odchádza asi aj polovica z nich. Kvôli tej administratívnej*“ (RK5).

4.1.1.2 Využitie metodických materiálov

Manuál pre prácu s rodinami je tematicky zameraný na rozvoj finančnej a sociálnej gramotnosti a na práva dieťaťa a rodiny. Regionálni koordinátori hodnotia manuál ako príliš zložitý, náročný na použitie najmä pre

tých KPSR, ktorí nemajú pedagogické vzdelanie a skúsenosti: „Koordinátorky práce s rodinou, ktoré sú učiteľky MŠ, s tým problém nemajú, ale tie ostatné s tým problém majú...nevedia, ako majú postupovať. Pravda je taká, že metodiku oni nepoužívajú, ale vytvárajú si vlastné aktivity“ (RK3).

Jedným z dôvodov, prečo mnohí KPSR manuál nepoužívajú, je fakt, že ho mali k dispozícii len v elektronickej podobe: „Neviem, či každý si metodiku vytlačil, je to dosť hrubé. ... by bolo dobré, aby každý KPSR dostal tú metodiku vytlačenú, lebo nie každý má možnosť vytlačiť si 150 strán“ ...“tak si môžu vypísať napríklad ciele do tých plánov...ak by to mali vytlačené, tak by mohli s tým pracovať viac, nielen tie dve vety do plánov“ (RK5).

Koordinátorky práce s rodinou, ktoré boli vybraté ako respondentky rozhovorov, majú pedagogické vzdelanie a dlhoročnú prax ako učiteľky MŠ, prípadne majú skúsenosti v práci s deťmi ako asistentky v ZŠ alebo v MŠ. Na základe doterajších skúseností uvádzajú, že využívali len tie témy z manuálu, u ktorých predpokladali, že budú pre deti aj rodičov zrozumiteľné a zaujímavé: „Niektoré témy boli super, jednoduché, pochopili to deti aj mamičky. Ja som priamo z komunity a pracovala som 6 rokov ako asistentka učiteľky a teraz pracujem ako terénny pracovník...“ (KP3).

KPSR sa zhodujú v názore, že každá skupina rodičov a detí má svoje individuálne charakteristiky, preto aktivity z manuálu vyberali podľa zloženia skupiny detí a rodičov, ktoré sa na stretnutiach PSR zúčastňovali: „Niektoré témy deti pochopili, napríklad čo sa týka zvieratiek, čísiel, peniažkov. Pre mňa ale boli ťažšie témy „voda“, niektoré malinké deti to nechápu. Niektoré témy sme si museli obmieňať a upravovať tak, aby to tie deti fakt pochopili. Niektoré témy som ešte ani nepoužila, lebo niektoré témy sú pre tie deti zložité a zbytočne im zamotám hlavu“ (KP3).

Viacere z respondentiek kombinovali úlohy z manuálu s takými aktivitami, ktoré poznali zo svojej praxe: „V manuáli sú také témy, ktoré som ešte vôbec nepoužila. Teraz, hlavne počas koronakrízy som si povyberala také jednoduchšie témy, ako ovocie, zelenina. Boli tam témy, ktoré som aj viackrát použila. Používala som aj to, čo som mala každý týždeň v MŠ, to som pridala

do stretnutí, napríklad ovocie, geometrické tvary“ (KP4), prípadne vyberali z takých aktivít, ktoré realizovali počas týždňa v materskej škole: „... pracovali sme tiež podľa ŠVP (pozn.: Štátny vzdelávací program) z ktorého sme si vyberali témy a použili sme ich pri práci s deťmi a rodičmi. Nejakú tému som napr. urobila s deťmi v MŠ a zároveň som mala nachystané aj pomôcky pre deti, ktoré prišli poobede“ (KP1).

Podobne ako regionálni koordinátori aj respondentky, KPSR, predpokladajú, že využitie manuálu je problematické najmä pre tých, ktorí nemajú predchádzajúce skúsenosti s vedením aktivít s deťmi a rodinami: „Ono môže byť problém pre tých bez pedagogického vzdelania. ... Ja som sa riadila témami, keďže som asistentka učiteľky, ktoré sme preberali v MŠ. A mne to veľmi pomohlo, videla som ako pracovať s tými deťmi, tak som to robila aj ako KPSR“ (KP5).

Jedna z respondentiek uvádza, že plne využívala manuál, pretože má dlhoročnú pedagogickú prax ako učiteľka v MŠ a aktivity na rozvoj sociálnej a finančnej gramotnosti dlhodobo využívala v práci s deťmi. Prieběžne zdieľala prípravu a výsledky svojej práce na facebookovej skupine NP PRIM – Práca s rodinou: „Ja som pracovala s metodikou (manuálom), ktorú máme, tie aktivity od 1 – 40 poznám. ... som sa snažila na našej webovej stránke predkladať materiál, ktoré moje kolegyne môžu použiť pri týchto aktivitách, aby boli inšpirované, čo všetko sa dá robiť“ (KP2). Zároveň však uvádza, že jej prípravu a realizáciu aktivít uľahčili pravidelná finančná podpora nad rámec projektu: „Ja som mala ešte jednu výhodu, že som mala veľmi dobrého sponzora, čo je veľká pomoc, lebo bez pomôcok a bez odmien je táto práca veľmi ťažká“ (KP2).

4.1.1.3 Možnosti mentoringu a sieťovania realizátorov projektu

Regionálni koordinátori konštatujú, že na prácu s koordinátormi práce s rodinou by mal byť vyčlenený samostatný pracovník, ktorý by mal v agende pravidelný denný kontakt s KPSR: „My (RK) tam na tie stretnutia PSR nemôžeme vždy chodiť, to by chcelo človeka, ktorý by s nimi (koordinátormi PSR) viac pracoval a konzultoval s nimi na dennej báze, venoval sa im, dával nápady. Samozrejme, my to robíme, ale keby to bol človek len na prácu

s rodinou, tak by to malo lepší efekt, ... reálne mám málo času sa s nimi stretávať, ale som s nimi v telefonickom kontakte“ (RK4).

Za významnú podporu, najmä pre neskúsených nových KPSR, by považovali metodickú pomoc skúseného pedagóga – mentora, ale aj častejšie stretnutia koordinátorov PSR, na lokálnej alebo regionálnej úrovni, zamerané na zdieľanie skúseností, vzájomnú spätnú väzbu a prípadne aj na technickú podporu v súvislosti s administratívou: „Alfa a omega všetkého je, že by mali mať viac takýchto stretnutí, aby si navzájom vymenili kontakty, skúsenosti. Nielen po svojej línii, čo kde robí kamarátka, ale viac takých stretnutí, kde by dostali tú metodiku, aby išli presne podľa nejakého usmernenia, aby ich niekto metodicky viedol“ (RK6). „Pomohla by taká spätná väzba od iných koordinátorov, ako to robia oni, môžu poradiť. KPSR majú kontakt (niektorí cez FB a Messenger, ale to stretnutie, kde viacerí povedia svoje názory a ako to robia, by bolo tiež fajn“ (RK2).

4.1.2 REALIZÁCIA PRÁCE S RODINOU

Stretnutia Práce s rodinou sa realizovali pre rodičov a deti z MRK pod vedením koordinátora práce s rodinou (KPSR) pravidelne, jedenkrát týždenne po 2 hodiny. Dáta z dotazníka pre RK, v ktorom uvádzali informácie o realizácii PSR v obciach ich pôsobnosti, zachytávajú obdobie od začiatku realizácie aktivity práca s rodinou (marec 2019) do 29. 2. 2020. Vzhľadom na to, že program kontinuálne pokračoval aj počas COVID krízy a rozhovory s respondentmi evalvácie sa uskutočnili až začiatkom júna 2020, sú tieto dáta doplnené o informácie od RK, KPSR, rodičov a vedúcich KIV za obdobie od marca do júna 2020.

Úlohou KPSR bolo vytvoriť skupinu účastníkov, viesť pravidelné stretnutia rodičov a detí podľa vopred pripraveného mesačného plánu a metodických materiálov, k čomu boli koordinátori práce s rodinou školení počas vstupného inštruktážneho workshopu. Podľa projektu malo byť v jednej skupine spravidla 10 detí a 10 rodičov. Počty účastníkov sa v priebehu programu v jednotlivých obciach menili, rôznorodá bola aj veková skladba detí, ktoré sa stretnutí zúčastňovali.

Respondenti evalvácie zdieľajú ideu projektu, aktívne sa podieľajú na naplňaní jeho cieľov, zároveň však po niekoľkomesačných skúsenostiach veľmi otvorene pomenúvajú prekážky, s ktorými sa od začiatku projektu stretli a uvádzajú návrhy, ako by bolo možné zlepšiť kvalitu realizácie a dopad projektu na cieľovú skupinu detí a ich rodičov.

4.1.2.1 Zapojenie rodičov do aktivít PSR

Najčastejšími dospelými účastníkmi práce s rodinou boli matky, ktoré sa spolu so svojimi deťmi zúčastňovali na aktivitách PSR. Okrem nich sprevádzali deti na aktivitách aj otcovia a babky (starí rodičia), prípadne iní blízki príbuzní detí – starší súrodenci, tety, sesternice a bratrance. Vyskytli sa aj prípady, keď sa rodičia detí nezúčastnili aktivít a koordinátorka PSR pracovala s deťmi bez účasti príbuzných detí, prípadne len s ich staršími súrodencami.

Za dôležitú podmienku pre úspešnosť projektu regionálni koordinátori

(RK) zhodne považujú intenzívnejšie zapojenie rodičov do aktivít PSR a zároveň identifikujú niekoľko dôvodov, prečo v niektorých obciach má zapojenie rodičov skôr formálny charakter alebo je implementácia programu rodičov s deťmi limitovaná.

Najčastejšie uvádzanou príčinou je nedostatočná príprava KPSR na prácu so skupinou detí spolu s rodičmi, resp. nedostatok zručností a skúseností KPSR s vedením/facilitovaním akejkoľvek skupiny: „Začiatky boli veľmi ťažké, lebo sme nevedeli, do čoho ideme, ani my ani KPSR. Oni prišli bez vstupného školenia, bez materiálu, a takto boli poslaní do obcí. ... ak prišli bez skúseností, napr. keď zamestnali ľudí z komunity, bol veľký problém. Oni by potrebovali takú väčšiu koordináciu“ (RK3); „...ak chceme, aby ten záujem u rodičov narástol, musíme rodiča viac zatahnúť do tej aktivity a naši koordinátori ešte nemajú také skúsenosti. Skôr tie učiteľky, ale tých je pomerne málo. Tí, ktorí nie sú pedagogickí zamestnanci, s tým majú naozaj problémy...“ (RK5).

RK konštatujú, že v niektorých obciach sú rodičia, resp. iní rodinní príslušníci len pasívnymi pozorovateľmi: „Ja by som to nenazvala práca s rodinou, ale práca s deťmi; málo je tých rodičov, ak chodia, tak babky“ (RK1); „Hoci je to PSR, tak sa tá práca týkala jednoznačne práce s deťmi. Tí rodičia sú tam skôr ako nejaký dozor ... nie každý vie tých rodičov tak namotivovať, vziať do deja na tom dvojhodinovom stretnutí“ (RK4); „...je to viac práca s deťmi, ako s rodinami. Rodičia niekedy pomáhajú deťom vyplniť napr. PL, ale nie že by bola nejaká spoločná aktivita, to ide trošku do úzadia. Možno niektorým rodičom sa nechce, ale sú radi, že tie deti sa hrajú. Je to naozaj ťažké, zapojiť všetkých“ (RK2). V niektorých prípadoch bola ukončená spolupráca obce s projektom z dôvodu nezaujmu rodičov.

Regionálni koordinátori vysoko hodnotia väčšinu KPSR, ich spoluprácu s materskými školami a rodinami. Dôležitosť dobrého vzťahu KPSR s rodičmi, ale aj podpora zo strany inkluzívneho tímu sa ukázala počas mimoriadnej situácie (COVID), kedy bolo možné len dištančné vzdelávanie. Mnohí z rodičov majú mobilné telefóny, takže zadania na domáce aktivity s deťmi dostávali od KPSR prostredníctvom IT aplikácií (messenger, zoom), prípadne osobne, spolu s pomôckami a vytlačenými materiálmi.

Následne rodičia cez messenger posielali spätnú väzbu a fotografie, ako deti doma pracovali.

Respondenti oceňujú výsledok PSR – vyšší počet detí zapísaných do MŠ, resp. už v súčasnosti (jún 2020) navštevujúcich materskú školu: „Úlohu KPSR sme si uvedomili najmä v čase koronakrízy, lebo boli veľmi nápomocní škôlkam. Tam sa ukázalo, ako ktorá MŠ pracuje s tými rodičmi...napríklad aj počas korony. My sme chceli zastaviť, ale ony chceli robiť, online“ (RK3); „...tá práca je pre tých ľudí z prostredia MŠ jednoduchšia, čo sa týka nielen administratívy, ale aj vylepšenia spolupráce rodičov a detí v septembri, začiatkom roku. Poznajú toho človeka, rodičov aj deti, tak tam je iný vzťah“ (RK5).

Pohľad na spoluprácu s rodinami, ktorý ponúkajú respondentky – koordinátorky PSR, je konkrétnejší, odráža ich niekoľkomesačné skúsenosti z priamej práce s rodinami aj bližší vzťah k nim. V nimi vedených skupinách sa vykryštalizovali stabilné skupiny rodičov a detí, ktoré navštevovali aktivity PSR pravidelne: „Ja mám pozitívne skúsenosti s projektom. Mala som zo začiatku viac detí... od septembra, na ten prvý nábor ich bolo strašne veľa ... postupne sa to vykryštalizovalo, bola taká stabilná skupina 5 – 6 rodičov s deťmi, ktorí chodili pravidelne ... tým, že som aj asistentka učiteľa v MŠ, tak išli do MŠ tie deti s ktorými som pracovala“ (KP1); „...mám tam takých 8, ktorí mi chodia každý týždeň, aj takých, ktorí dôjdu len občas“ (KP4); „Mám jednu pravidelnú skupinu 7 detí so 6 mamičkami (jedna mamka tam má 2 detičky), veľmi sa tešia tomuto projektu“ (KP3).

Napriek tomu, že každá zo skupiny respondentiek – koordinátoriek PSR má pedagogické skúsenosti (od niekoľkomesačnej praxe ako asistentka učiteľky v MŠ po dlhoročnú prax učiteľky MŠ), uvádzajú, že bolo náročné zladať spoločné aktivity rodičov a detí: „Ja som musela v príprave diferencovať pre vekovú kategóriu dieťaťa ale aj pre vekovú kategóriu rodičov, ktorí naozaj chceli byť nielen pasívni diváci, chceli byť aktívni v činnosti. Ale aby som zabránila tomu, že budú robiť danú úlohu namiesto detí, tak som ich musela zamestnať niečím iným, prevažne som sa zamerala na tradičné remeslá“ (KP2).

Od rodičov, ktorí sa pravidelne zúčastňovali PSR, dostali učiteľky pozitívnu

spätnú väzbu na svoju prácu, rodičia oceňujú možnosť učiť sa spoločne s deťmi: „... rodičia prejavujú veľkú vďaku, že sa s deťmi pracuje a sú veľmi ochotní chodiť s deťmi na aktivity. Prichádzame na to, že nielen deti sa učia, ale aj dospelí sa učia. Veľa vecí, ktoré predkladám deťom, sú novinkou aj pre tých rodičov“ (KP2); „Matky mi dali takú spätnú väzbu, že vlastne ony sa samy naučili, ako pracovať s tými detičkami. Aj si všimli, že sa upevnil ten ich vzťah, medzi matkou a dieťaťom“ (KP3).

4.1.2.2 Prostredie pre realizáciu aktivít PSR

Údaje o prostredí, o mieste konania stretnutí PSR a o priebehu realizácie projektu v jednotlivých obciach boli získané v marci 2020 prostredníctvom Dotazníka RK z marca 2020 a z rozhovorov s vybratými respondentmi (RK, KPSR) prostredníctvom aplikácie zoom v júni 2020.

Zo získaných údajov môžeme konštatovať vplyv viacerých faktorov, od ktorých závisí kvalita realizácie PSR. Medzi najčastejšie patrí napr. ochota obce poskytnúť priestory na aktivity PSR, dostupnosť KC v obci (priestorová aj časová), možnosť realizácie aktivít PSR v materskej škole, ale aj ústretovosť účastníkov poskytnúť vlastné príbytky na stretnutia, ak nebolo možné vyriešiť situáciu inak. V obciach, v ktorých neboli možnosti alebo ochota poskytnúť priestory na pravidelné stretnutia PSR, sa aktivity odohrávali napríklad v bytoch alebo domoch účastníkov alebo KPSR „... vonku, na našom dvore, v prípade zlého počasia aj u účastníkov. Boli aj sú stále ochotní poskytnúť svoj priestor, ale v zime to bolo horšie.“

Ako časté miesta stretnutí sú uvádzané napríklad priestory materskej školy, najčastejšie v tých prípadoch, keď je KPSR zároveň aj učiteľkou alebo asistentkou v MŠ: „Stretnutia robíme v MŠ, inkluzívny tím spolupracuje, nemám žiadny problém, všetko je super“ (KP4).

Niektoré stretnutia sa uskutočnili v pastoračnom centre, komunitnom centre, v priestoroch obecného úradu, v jednom prípade sa stretnutia konali v čakárni detskej ambulancie na Obecnom úrade (OcÚ). V niekoľkých prípadoch napriek ochote komunitného centra (KC) alebo OcÚ nebolo možné realizovať stretnutia v obci kvôli veľkej vzdialenosti osady

od obce, najmä počas zimy a zlého počasia sa rodičia s deťmi do obce nedostali.

Priestory, v ktorých sa PSR uskutočňovala, ovplyvňovali počet účastníkov na stretnutiach: „Dochádzka je dakedy problém, lebo MŠ je na druhom konci dediny. V letných mesiacoch je dochádzka stopercentná, ale keď je zlé počasie, tak dakedy tam je meškание“ (KP1).

V prípade, ak sa stretnutia uskutočňujú v osade a vonku, spravidla sa aktivít zúčastňuje väčší počet detí rôzneho veku, od cca 2 do 12 rokov, ako je to zrejme aj z fotodokumentácie uverejnenej na facebookovej skupine aktivity: „Situácia bola taká, že niekedy sa s nimi nedalo pracovať z dôvodu, že KC sú veľmi vzdialené od osád, boli aj také situácie, hlavne v lete, že som chodila pracovať aj do osady. Ale myslím, že takáto práca má ešte väčší význam, ako keď si dovedieme 5-6 rodičov do KC. Pretože tam (v osade) sa na aktivitách zúčastňuje masa detí, každý má záujem sa do tej činnosti zapojiť“ (KP2).

Počasia ovplyvňuje dochádzku detí vo viacerých lokalitách, najmä tých, ktoré sú vzdialené od obcí a ich obyvatelia žijú v chudobe: „... keď je zima a prší, tak vieme, že dnes bude menej detí, aj kvôli tomu, že nemajú čizmy, nemajú si čo obuť, obliecť. Ale máme aj takých, ktorí prídu aj v zime, dieťa príde v šľapkách, je im to jedno, a matka povie, že on chcel, plakal, že chce ísť. Pre nás to znamená, že majú záujem. U nás tie stretnutia boli v osade, priamo v rodinných domoch, podľa dohody. Raz to bolo u jedných, potom u druhých. Museli sme to takto robiť, aby to bolo v osade, lebo keby to bolo v dedine, tak by ani neprišli“ (KIV).

Za jednu z prekážok, ktoré ovplyvňujú kvalitu práce s rodinou, považujú KPSR aj RK nedostatok pomôcok a inej materiálnej podpory: „Zlé je, že máme strašne málo pomôcok a náročný manuál. Bez sponzora je to ťažko. Už len čo sa týka farbičiek, deti chcú aj nejakú sladkosť, ... to je veľmi zlé“ (KP3); „... majú výročný plán, napr. 4 naplánované aktivity na júl, napr. poznanie prírody, my (RK) im to schválime. Majú si pozrieť, čo k tomu potrebujú, v odmene majú čiastku na nákup občerstvenia a pomôcky. My im poskytneme nejaké zásoby, kancelárske potreby. Tak čerpajú z tých zásob, alebo zo svojej

odmeny“ (RK4); „systém nás nepustí, aby sme kúpili niektoré veci, to môže len ministerstvo... napríklad lepiace pásky, nie sú tam farby, čo oni potrebujú... ale na tom asi nezmeníme nič, ... nie je to flexibilita“ (RK1).

KPSR konštatujú, že zdroje na podporu aktivít sú nedostatočné. Zhodne uvádzajú, že peniaze vyčlenené na jedno stretnutie nepostačujú na pokrytie pomôcok, občerstvenia, prípadne obohatenie aktivít o výlety a exkurzie: „Poviem otvorene, ak deti nebudú vedieť, že na konci ich čaká nejaká sladkosť... pre nich to je také vodítko. Nie je to veľmi správne, ale inak sa to nedá, kým nepochopia, že učenie je pre nich tiež dôležité“ (KP2) ...“ Je to tak, je to motivácia pre nich, že niečo dostanú po práci, a je to fakt málo peňazí. Vytlačenie materiálov, nejaké pomôcky a hračky, plus pohostenie pre rodičov, alebo ísť niekam na výlet ... a každé dieťa očakáva nejakú odmenu“ (KP1).

4.1.2.3 Spolupráca koordinátorov PSR a inkluzívneho tímu

Hlavným cieľom projektu PRIM I je napomáhať vytváranie inkluzívneho prostredia v materskej škole/obci a prostredníctvom práce s rodinou umožniť umiestnenie väčšieho počtu detí z marginalizovaných komunít v materskej škole. Inkluzívny tím tvoria asistenti učiteľa a odborní zamestnanci MŠ, riaditeľka MŠ ako vedúca inkluzívneho tímu a KPSR, ktorý je, resp. mal by byť súčasťou tohto tímu.

Regionálni koordinátori v tejto položke dotazníka k téme spolupráce s inkluzívnym tímom uvádzajú (okrem niekoľkých výnimiek), že spolupráca KPSR s ostatnými členmi inkluzívneho tímu je veľmi dobrá. Frekvencia stretávania sa členov tímu je nastavená podľa aktuálnych potrieb PSR, najčastejšie je to raz mesačne, ale podľa potreby aj častejšie. Obsahom týchto stretnutí je výber tém stretnutí práce s rodinou, dochádzka detí a rodičov na aktivity, príprava pomôcok na aktivity, výchovno-vzdelávacie výsledky detí, niekedy sú to konflikty medzi rodičmi.

V obciach, kde je KPSR zároveň učiteľkou v materskej škole, asistentkou učiteľa v MŠ alebo terénnou pracovníčkou, je kontakt medzi členmi inkluzívneho tímu intenzívnejší. Podobne je to aj v prípade, keď sa stretnutia práce s rodinami uskutočňujú priamo v materskej škole: „Členovia inkluzívneho tímu sú riaditeľka, dve asistentky a sociálna pedagogička a ja. Je to veľmi dobrý tím, keď niečo potrebujem, ony mi poradia, pomôžu, pomôcky požičajú, môžem použiť pomôcky zo škôlky. Stretnutia máme v triede, kde mám všetky pomôcky a hračky, ktoré môžem použiť, takže je to super“ (KP4); „Som KPSR aj vedúca inkluzívneho tímu (v súčasnosti)... keď som niečo potrebovala, tak nebol problém si niečo vypýtať, zobrať, požičať“ (KP1).

V tých obciach, kde je spolupráca medzi KPSR a MŠ dobrá, organizujú spoločné aktivity: napríklad Deň Rómov, Svetový deň Aflatounu, Deň detí, Mikuláš, Vianočná besiedka, tvorivé dielne pre rodičov, pre deti spoločné prechádzky, aktivity zamerané na finančnú gramotnosť, bubnovačka, Deň matiek, preventívne aktivity a besedy s rodičmi. Na týchto aktivitách v niektorých obciach participujú aj miestne občianske združenia a pracovníci komunitných centier.

V piatich obciach nie je evidovaný žiadny kontakt medzi KPSR a inkluzívnym tímom, v jednom prípade sa uskutočnilo jedno stretnutie za účelom zistenia voľných miest v MŠ, ďalej už stretnutia nepokračovali. „Spolupráca nebola žiadna. Riaditeľku MŠ (rómskej) nezaujímalo, čo my robíme, a keď sme žiadali o nejakú pomoc, s priestormi alebo niečím, tak jej odpoveď bola, že nie ... zo začiatku sme mali aj 15 detí, ale keď nám MŠ odmietla priestory, tak mi odpadávali tie mamičky“ (KP3); „Mnohokrát sa stáva, že pani riaditeľky si myslia, že my sme ich pritaž. Toto by bolo treba zmeniť ... ak by aj KPSR chcel niečo robiť, nemá ako, lebo nikto mu nevychádza v ústrety. Všetci nás berú ako niečo navyše, čo ich zatažuje“ (KP2).

Len dvaja regionálni koordinátori hodnotia spoluprácu medzi KPSR a inkluzívnym v niektorých obciach negatívne: „Mali by spolupracovať, ale často to nie je tak“ (RK5); „Teraz, počas korony sme ich inštruovali, aby boli nápomocní, tak teraz troška sa tie vzťahy zlepšili, ale inak moc nespolupracovali ... mám osobne také MŠ, že riaditeľky musím presviedčať, mne sa s nimi ťažko pracuje“ (RK4).

4.1.3 POZITÍVNE SKÚSENOSTI A PREKÁŽKY PRI REALIZÁCIÍ PSR

4.1.3.1 Pozitívne skúsenosti z realizácie projektových aktivít

Respondenti na základe niekoľkomesačných skúseností v projekte uvádzajú tieto zlepšenia v oblasti práce s rodinou:

Zlepšila sa dochádzka detí aj rodičov na stretnutia; zvýšil sa počet detí z MRK, ktoré boli zapísané, resp. navštevujú materskú školu: „Deti, ktoré s rodičmi chodievali na stretnutia PsR, radi chodia do MŠ a nie je problém ani s ich dochádzkou. Nebol problém ani s adaptáciou na MŠ.“

Zmenil sa samotný prístup k práci u detí, aj u dospelých: „Samotní rodičia si stretnutia chvália a vidia, že to má zmysel, aj v napredovaní ich detí v sociálnej a finančnej gramotnosti, aj v kognitívnej oblasti.“

Posilnil sa vzťah medzi pedagogickými zamestnancami MŠ a rodinami z MRK, zlepšila sa vzájomná dôvera a stúpol záujem a motivácia rodičov

k tomu, aby ich deti pravidelne navštevovali MŠ: „Zlepšila sa komunikácia s niektorými rodinami ... deti, ktoré navštevovali skupinu pravidelnejšie, mali viditeľnejší progres“; „...o PSR je veľký záujem v miestnej komunite, ak by to bolo možné, KPSR by vytvorila aj 4 skupiny detí a rodičov“. Zlepšila sa pripravenosť detí na vstup do MŠ: „Je lepšia spolupráca s rodičmi, adaptácia v novom prostredí prebehla lepšie u detí, ktoré chodili na stretnutia“; „...u tých, s ktorými pracuje asistent, vidno ten rozdiel, s ktorými deťmi sa pracuje a s ktorými nie. Nielen v jazyku a hygienických návykoch, ale aj po tej vedomostnej stránke“ (KIV).

Odstránenie jazykovej bariéry umožnilo ľahšiu adaptáciu a socializáciu detí z MRK pri spoločných aktivitách: „Na prvých stretnutiach, deti a aj niektorí rodičia neovládali slovenský jazyk, deti ani nemali upevnené základné hygienické návyky ... čiže prvoradá bolo ich naučiť tieto základné veci. Keď porovnáam začiatky a súčasnosť, je tam markantný rozdiel.“

V priebehu realizácie projektu sa práca s rodinami v niektorých lokalitách presunula do vhodnejších priestorov, napr. do komunitného centra; miestnosti na obecnom úrade, do materskej školy.

V niektorých obciach sa výrazne zvýšil počet detí z MRK, ktoré navštevujú MŠ: „Všetky deti z mojej skupiny sa postupne dostávali do MŠ, možno 2-3 nechodia. Ale je zaujímavé, že sa mi ozývajú tie mamičky, ktoré som mala, či to bude aj na budúci rok, chcú pokračovať. ... už majú mamičky záujem, že by vodili aj tie (ďalšie svoje) deti. To je veľké pozitívum“ (KP1).

4.1.3.2 Riešenie kritických situácií počas realizácie práce s rodinou

Regionálni koordinátori v dotazníku sumarizujú najčastejšie problémy, ktoré museli koordinátori práce s rodinou riešiť v priebehu realizácie projektu. Najkritickejšie situácie sa týkali zabezpečovania priestorov pre prácu s rodinou, ale aj nezájmu zo strany rodičov a s tým súvisiacim nízkym počtom účastníkov na stretnutiach PSR (tento problém sa vyskytol vo viacerých obciach najmä počas letných prázdnin). Problémom sa javí aj v niektorých prípadoch slabá dochádzka rodičov na stretnutia PSR. Vyskytli sa prípady, keď rodič, najčastejšie matka, priniesla dieťa na stretnutie, ale následne odišla.

Skúsenosti respondentov ukazujú dôležitosť spolupráce jednotlivých aktérov projektu, ktorá ovplyvňuje postoj rodičov z MRK nielen k projektovým aktivitám ale aj k vzdelávaniu ich detí: „*Ja pracujem v priestoroch, ktoré si sama zabezpečím, a darmo ja matkám budem hovoriť, že pripravujeme deti, aby mali lepší vstup a štart do MŠ, keď matky vidia, že MŠ so mnou nechce spolupracovať. Matky si potom hovoria, že prečo majú prísť tu, keď môžu čakať 2-3 roky a šupnúť dieťa rovno tam. Tie dva roky oni nebudú pracovať s detičkami*“ (KP3).

V niektorých obciach bola realizácia projektu ovplyvnená vzťahovými problémami medzi dospelými účastníkmi projektu, ako boli napríklad konflikty medzi rodičmi v komunite (MRK), medzi rodičmi a pedagogickými zamestnancami MŠ a nedôvera medzi nimi. V prípade jednej obce regionálny koordinátor uvádza konflikt medzi KPSR a starostom obce.

Niektorí regionálni koordinátori považujú za problém slabšie administratívno-technické zručnosti koordinátorov PSR pri vykazovaní práce (nedostatočná technicko-administratívna úroveň KPSR, slabšie ovládanie PC, častá chybovosť mesačných podkladov, nedodržiavanie dohodnutých termínov).

V prípade jednej obce regionálny koordinátor spochybňuje relevantnosť reportovaných údajov od KPSR, týkajúcu sa počtu zapojených detí a rodičov, ako aj veku detí: „... *lebo si myslím, že k údajom ohľadom veku detí mi KPSR poskytuje nerelevantné informácie. Pri kontrole som zistila, aj z fotografií na FB, že ide väčšinou o aktivity s deťmi, ktoré chodia na ZŠ, ... že z cieľovej skupiny 3-6 rokov je tam minimum detí*“. Fotodokumentácia uverejnená na FB stránke práce s rodinou nekorešponduje s vykazovanými údajmi od KPSR. Informáciu však nebolo možné doteraz objektívizovať z dôvodu nástupu nového koordinátora krátko pred vyhlásením mimoriadnej epidemiologickej situácie a ochranou pred ochorením COVID 19.

4.2. SPRACOVANIE KVANTITATÍVNYCH ÚDAJOV

Kvantitatívne údaje o realizácii práce s rodinou v jednotlivých obciach po-

skytuje faktografická časť dotazníka pre regionálnych koordinátorov (údaje poskytuje každý RK za všetky obce, ktoré sú v jeho pôsobnosti) a jeho kvalitatívna časť monitoruje aktívnu participáciu účastníkov práce s rodinou.

Celkový počet obcí, zapojených do projektu PRIM, je podľa informácií RK (evidovaných v čase zberu údajov pre potreby evalvácie k 29. 2. 2020) 35 obcí. Priebežne bolo do projektu zapojených do 50 obcí, niektoré z nich ukončili svoju činnosť v projekte. Z 35 uvádzaných obcí udávajú KPSR z 2 lokalít Prešovského kraja ukončenie spolupráce obce v projekte PRIM I, v jednom prípade od júla 2019, v druhom od augusta 2019. V jednej z obcí Prešovského kraja sa činnosť PSR presunula do materskej školy. Okolnosti a dôvody ukončenia spolupráce ďalších obcí neboli predmetom tejto evalvácie.

Výsledky z dotazníkov sú v tabuľke rozčlenené podľa pôsobnosti jednotlivých regionálnych koordinátorov, traja zo 7 RK koordinujú obce, ktoré sú v rôznych krajoch (Prešovský kraj, Košický kraj, Nitriansky kraj, Trnavský kraj), u ostatných štyroch RK sú obce z geograficko-administratívneho hľadiska homogénne (Prešovský kraj, Košický kraj).

Prehľadná tabuľka kvantitatívnych údajov z dotazníkov je prílohou tejto čiastkovej správy.

Celkový počet lokalít, v ktorých sa realizuje práca s rodinami v projekte PRIM I je 35 (údaje k 29. 2. 2020). Z toho sú v 4 krajoch počty zapojených obcí nasledovné:

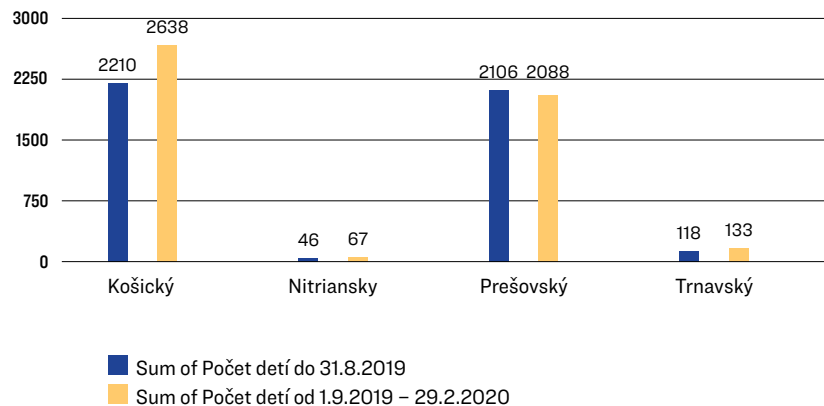
Prešovský kraj: 19 obcí (aktuálne 17 obcí, dve ukončili svoju činnosť v PRIM I v lete 2019)

Košický kraj: 14 obcí

Trnavský kraj: 1 obec

Nitriansky kraj: 1 obec

Celkový kumulatívny počet detí v projektových aktivitách je 4 480 detí zapojených do aktivity Práca s rodinou do 31. 8. 2019 a 4 926 detí od 1. 9. 2019 do 29. 2. 2020. Od 1. 9. 2019 sa počet detí, ktoré sa zúčastňovali aktivít Práca s rodinou, zvýšil o 446 detí.

Graf č.1

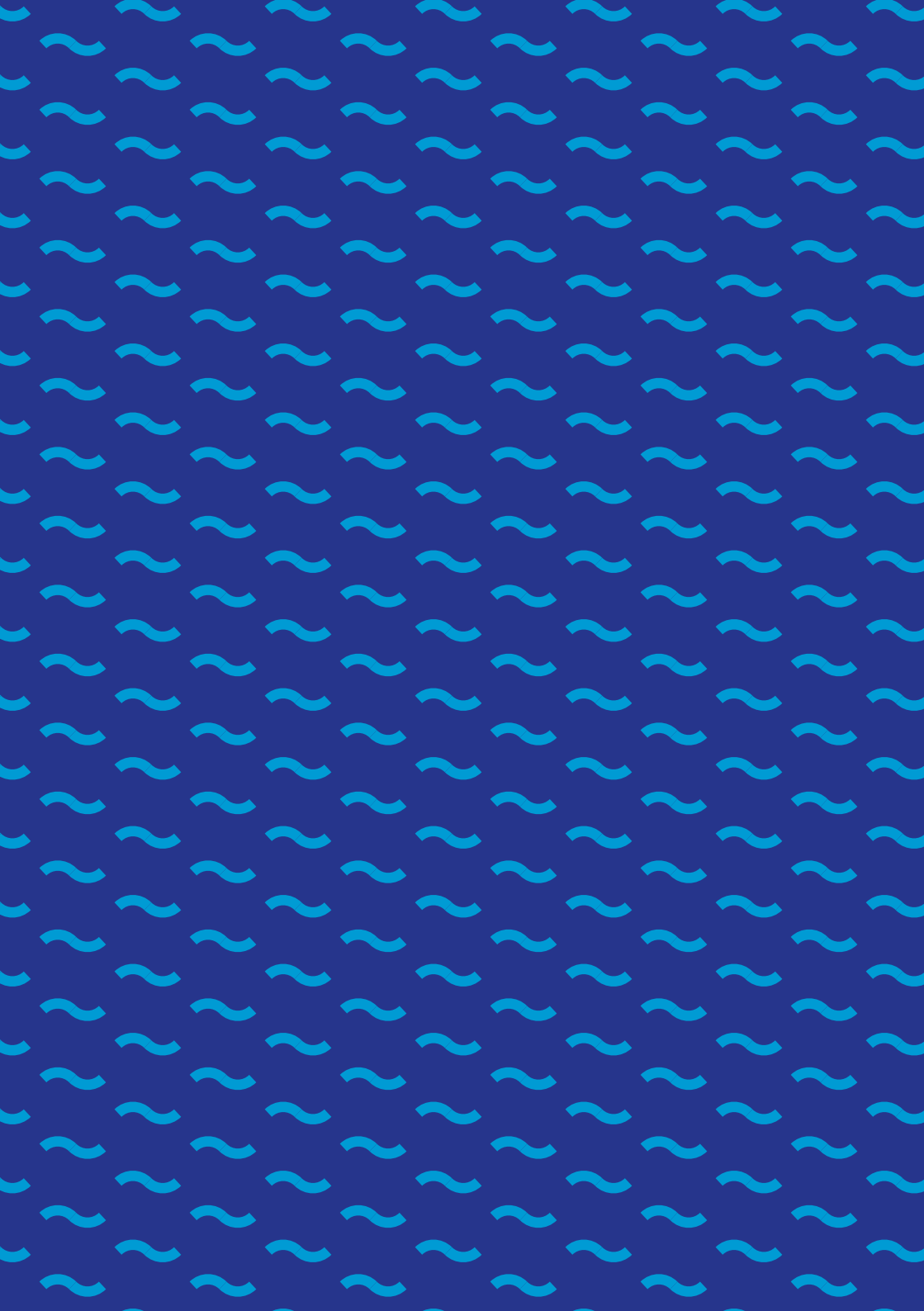
Zo získaných údajov možno konštatovať zvýšenie počtu detí, ktoré sa zúčastňovali stretnutí PSR od 1. 9. 2019 a to v Košickom, Trnavskom a Nitrianskom kraji. V Prešovskom kraji sa počet detí znížil z dôvodu ukončenia spolupráce s projektom v 2 obciach v Prešovskom kraji.

Celkový počet detí, ktoré vo všetkých krajoch nastúpili od začiatku trvania aktivity Práca s rodinou do 31. 8. 2019 do materskej školy, bol 68 detí, z toho bolo 22 detí 5-ročných a starších. V období po 1. 9. 2019 do 29. 2. 2020 bolo zapísaných alebo nastúpilo do materskej školy 89 detí, z toho bolo 5-ročných a starších 58. Od začiatku trvania projektu do 29. 2. 2019 bolo 47 zapísaných alebo nastúpilo do 1. ročníka základnej školy. Spolu teda do MŠ v priebehu projektu nastúpilo 157 detí (z toho 80 bolo 5-ročných a starších).

V súvislosti s kvantitatívnym vyjadrením dopadu PSR na zaškolenosť detí (účastníkov PSR) do MŠ je potrebné uviesť, že počty detí, uvádzané v tabuľke/grafe sú kumulatívne, zatiaľ čo počet zaškolených detí odráža individuálne prípady detí, ktoré navštevovali aktivity PSR dlhodobo a pravidelne. Úlohou PSR bolo pracovať s relatívne stabilnou skupinou detí na zlepšení ich zručností a vedomostí, s cieľom uľahčiť ich vstup a adaptáciu v materskej škole.

Na základe kvantitatívnych údajov, ktoré sú uvedené v tabuľke š. 2a a 2b, nie je zrejماً jednoznačná súvislosť medzi počtom detí, navštevujúcich stretnutia PSR a počtom zapísaných detí do materskej školy, alebo navštevujúcich materskú školu. V kontexte kvalitatívnych údajov však možno konštatovať, že vplyv pôsobenia práce s rodinou viedol vo viacerých prípadoch k zvýšenému záujmu rodičov o to, aby ich deti absolvovali predškolské vzdelávanie v materskej škole.

V niektorých obciach, aj napriek záujmu rodičov o inštitucionalizovanú predškolskú prípravu ich detí, nebolo možné prijať do MŠ deti mladšie ako 5 rokov, najčastejšie z dôvodu nedostatku voľných miest v MŠ alebo kvôli veľkej vzdialenosti materskej školy od osady. V kontexte analýzy údajov evalvácie a externých faktorov, ktoré ovplyvnili počty detí zapísaných do MŠ, nie je možné jednoznačne potvrdiť kauzálny vzťah medzi aktivitami PSR a počtom detí z marginalizovaných komún do materských škôl.

5. PRÍLOHY

5.1 DOTAZNÍKY

DOTAZNÍK PRE REGIONÁLNYCH KOORDINÁTOROV

(faktografické údaje o realizácii projektu v jednotlivých obciach)

(Poznámka: údaje poskytuje každý RK za všetky obce, ktoré sú v jeho pôsobnosti; zber údajov sa robí v každej obci, spadajúcej do vašej pôsobnosti; z dôvodu anonymizácie pri zbere údajov obce označte číselne, napr. 1, 2...x;)

Všeobecné údaje

Regionálny koordinátor (RK):

Miesto pôsobnosti regionálneho koordinátora:

Počet zapojených obcí (v pôsobnosti RK) od začiatku projektu do 31. 8. 2019:

Aktuálny počet zapojených obcí (v pôsobnosti RK) do projektu (29. 2. 2020):

Údaje za jednotlivé obce

(Poznámka: údaje poskytnie každá obec, zapojená do projektu, regionálnemu koordinátorovi)

Obec, č.:

Okres, v ktorom sa nachádza obec:

Kraj, v ktorom sa nachádza obec:

Položka č.	Popis údajov	Od začiatku projektu do 31.8. 2019	Od 1.9. doteraz (aktuálny stav k februáru 2020)	Poznámka
1.	Počet detí, zapojených do projektu			
2.	Veková skladba detí, zapojených do projektu			
3.	Počet rodičov, resp. iných blízkych dospelých detí, celkovo zapojených do projektu			
4.	Počet mesiacov zapojenia do projektu/ počet stretnutí PSR			Počet mesiacov zapojenia do projektu celkovo:
5.	Počet stretnutí RK a koordinátora PSR			
6.	Počet stretnutí detí zo skupiny PSR a detí z MŠ (spoločné aktivity)			
7.	Počet detí zo skupiny PSR, ktoré boli zapísané do MŠ/ Z toho počet detí vo veku 5 a viac rokov (povinná predškolská dochádzka)			
8.	Počet detí zo skupiny PSR, ktoré nenavštevovali MŠ a nastúpili priamo do ZŠ			Uveďte aj typ ZŠ (ZŠ, ŠZŠ, špeciálna trieda ZŠ, nultý ročník)

1. Príbuzenské, resp. iné zloženie dospelých osôb, ktoré sa s deťmi zúčastňovali aktivít v danej obci (vymenujte):
2. Miesto stretnutia skupín PSR v obci (uvedte – ak sa v priebehu realizácie projektu menilo miesto stretnutí, dôvod zmeny, prípadne iné skutočnosti, týkajúce sa miesta stretnutí PSR):
3. Popíšte kontakt koordinátora práce s rodinou s inkluzívnym tímom v danej obci, resp. s materskou školou (frekvenciu, obsah, prípadne absenciu stretnutí a dôvod):
4. Popíšte prosím najčastejšie okruhy problémov, ktoré riešite pri koordinácii PSR:
5. Popíšte prosím pozitívne udalosti, situácie, ktoré ste (vy)riešili pri koordinácii PSR:
6. V prípade potreby popíšte skutočnosti, relevantné pre realizáciu projektových aktivít PSR v danej obci:

Za spoluprácu ďakujeme.

Príloha č. 2 – dotazník na hodnotenie inštruktážneho workshopu

DOTAZNÍK NA HODNOTENIE INŠTRUKTÁŽNEHO WORKSHOPU PRE NOVÝCH KOORDINÁTOROV PSR

DÁTUM:

MIESTO:

Čo sa vám na tomto workshope páčilo najviac a prečo? Napíšte svoj komentár.

Čo by sa mohlo zmeniť (čo by mohlo byť iné) na nasledujúcom workshope? Prosím, napíšte.

Aké aktivity a poznatky z workshopu využijete vo svojej práci s rodinou? Napíšte svoj komentár, uveďte prípadne konkrétne aktivity a poznatky.

Aké sú vaše očakávania a predstavy o práci koordinátora s rodinou? (Ako si predstavujete svoju prácu, ako začnete?)

Prosím, napíšte vaše prípadné ďalšie pripomienky, návrhy a odporúčania.

5.2 PODKLADY PRE SKUPINOVÉ ROZHOVORY

Príloha č. 3 – podklady pre skupinové rozhovory

ROZHOVOR S VEDÚCIMI INKLUZÍVNYCH TÍMOV

- Aké aktivity na podporu práce s rodinou inkluzívny tím realizoval od začiatku projektu NP PRIM? Aká bola frekvencia aktivít od začiatku projektu doteraz?
- Ako sa zmenila práca inkluzívneho tímu počas koronakrízy?
- Čo sa v rámci spolupráce s prácou s rodinou alebo s koordinátorom práce s rodinou podarilo?
- Akým spôsobom materská škola podporovala aktivity práce s rodinou (materiálne, metodicky, inak)? Pred aj počas koronakrízy.
- V čom vidíte prekážky efektívnej spolupráce medzi MŠ a PSR?
- Aká je vaša skúsenosť s týmito deťmi v materskej škole (socializácia, pripravenosť...)?
- Čo je podľa vás najčastejším problémom zápisu detí z MRK vo vašej obci do materskej školy?
- Ako by ste navrhovali riešiť vzdelávanie detí, najmä s ohľadom na deti z MRK, od 3 rokov vo vašej obci? (inštitucionálne, doma v rodine s pod-

porou mentorov, v komunitnom centre...)

- Čo by ste odporúčali na zlepšenie zapojenia rodičov do aktivít, na zvýšenie ich angažovanosti do vzdelávania vlastných detí?
- Čo by napomohlo prepájaniu aktivít MŠ s aktivitami práce s rodinou v projekte? Aké sú možnosti materskej školy napomôcť pri pokračovaní práce s rodinami detí z MRK v budúcnosti?

ROZHOVOR S RODIČMI DETÍ, ZAPOJENÝCH DO PROJEKTU

- Čo vás motivovalo (viedlo k tomu), aby ste sa zapojili do projektu?
- Čo sa vám najviac páčilo na stretnutiach/aktivitách, ktorých ste sa s deťmi zúčastňovali?
- Ako prebiehali aktivity počas koronakrízy?
- Ako hodnotíte obsah stretnutí? Ako sa vám spolupracovalo s koordinátorom PSR pred aj počas koronakrízy?
- Ako ste sa zapájali do aktivít počas stretnutí? Ako často ste sa zúčastňovali stretnutí?
- Čo si myslíte, že sa doteraz najviac podarilo prostredníctvom aktivít v skupine práce s rodinou?
- Mali ste možnosť využiť to, čo ste sa na stretnutiach naučili, aj v činnostiach, ktoré robíte s deťmi doma? Ak áno, čo? Ak nie, prečo? Aké boli prekážky? Ako by sa dali prekonať?
- Čo by vám pomohlo, aby ste sa mohli viac zapájať do vzdelávacích aktivít so svojimi deťmi? (školenie, častejšie stretnutia, viac hodín aktivít do týždňa...)
- Čo by sa podľa vás mohlo zlepšiť, resp. čo by mohlo byť ináč na stretnutiach?
- Ako si predstavujete budúcnosť svojich detí?
- Čo by podľa vás pomohlo vašim deťom, aby získali dobré vzdelanie?
- Čo by ste sa vy ako rodičia mohli urobiť pre zlepšenie vzdelania/vzdelávania vašich detí?

ROZHOVOR S KOORDINÁTORMI PRÁCE S RODINOU

- Čo sa podľa vás v rámci aktivít práce s rodinou podarilo?
- Čo bolo pre vás najťažšie pri realizácii aktivít? Ako prebiehali aktivity PSR počas koronakrízy?
- Čo vám pri realizácii projektu chýbalo?
- Aká bola vaša spolupráca s inkluzívnym tímom? Aké aktivity ste spoločne s MŠ realizovali? Ako vám inkluzívny tím pomáhal počas koronakrízy?
- Ako hodnotíte zapájanie rodičov do aktivít? Čo podľa vás motivovalo rodičov zúčastniť sa aktivít?
- Kde sa uskutočňovali stretnutia? Boli tieto priestory vyhovujúce na aktivity s deťmi a rodičmi? Ako ovplyvnil pracovný priestor výber a realizáciu aktivít?
- Aké metodické materiály a pomôcky ste využívali pri plánovaní a realizácii aktivít? Mali ste dostatok pomôcok na aktivity?
- Robili sa v rámci stretnutia aj samostatné rodičovské aktivity (podľa Plánu aktivít)? Ak áno, kto počas nich pracoval s deťmi? Čo by ste odporúčali na zlepšenie zapojenia rodičov do aktivít a čo by podľa vás podporilo spoluprácu s rodinami? (metodická podpora, konzultácie, pomôcky, vzdelávanie rodičov, iné...)
- Mali ste vytvorený plán aktivít pre každé stretnutie? Kto robil tento plán? Pracovali ste podľa tohto plánu? Ak nie, ako to prebiehalo u vás? Čo bolo potrebné zohľadňovať pri plánovaní aktivít? Ako ste využívali Plán aktivít, ktorý bol vypracovaný pre prácu s deťmi a rodinami v NP PRIM?

- Čo/kto by vám pomohlo pri plánovaní aktivít / a realizácii aktivít? (priestory, pracovné materiály, know-how, školenie, priebežné tréningy, aký obsah školenia, akou formou? ľudské zdroje, financie, konzultácie s expertmi, regionálnymi koordinátormi, kontinuálne vzdelávanie, metodická podpora...)
- Aké vedomosti a zručnosti by ste si chceli zlepšiť pre efektívnejšiu prácu s rodičmi a deťmi? Aké vedomosti a zručnosti by podľa vás bolo potrebné rozvíjať u rodičov?
- Ako podporovala MŠ, obec alebo iné miestne inštitúcie práce s rodinou? Aké aktivity ste spoločne s MŠ realizovali v priebehu projektu? Ako ste spolupracovali s MŠ a zástupcami obce počas koronakrízy?
- Ako by podľa vás bolo možné pokračovať v spolupráci s rodinami detí (ktoré nemajú možnosť navštevovať MŠ) aj po skončení projektu?

5.3 TABUĽKY

Tabuľka č.1a Počty detí a rodičov v PsR 2019 – 2020 PRIMĽA

RK	Obec č.	Kraj	Počet detí do 31.8.2019	Počet detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet rodičov do 31.8.2019	Počet rodičov od 1.9.2019 – 29.2.2020	Vek detí do 31.8.2019	Vek detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Deti zapísané do MŠ /5 r. a staršie 31.8.2019	Deti zapísané do MŠ /5 r. a staršie 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet detí z PsR, ktoré nastúpili do ZŠ
RH	1	Prešovský	123	146	121	146	3 – 6	3 – 6	7/4	7/4	0
	2	Prešovský	36	77	28	77	3 – 6	3 – 6	2/0	1/1	2
	3	Prešovský	153	145	148	145	3 – 6	3 – 6	2/2	0	0
	4	Prešovský	156	146	137	146	3 – 6	3 – 6	4/3	4/4	2
	5	Prešovský	142	135	121	135	3 – 6	3 – 6	3/3	3/4	4
	6	Prešovský	94	0	76	0	3 – 6	-	5	0	3
	7	Prešovský	110	0	101	0	3 – 6	-	6	0	4
Spolu			814	649	732	649			29/12	15/13	15
OP	1	Prešovský	66	126	30	47	3 – 6	3 – 6	0	3	4
	2	Prešovský	68	118	48	100	3 – 6	3 – 6	3	3	2
	3	Prešovský	70	47	70	47	3 – 6	3 – 6	4/3	4/4	0
	4	Prešovský	67	0	48	0	3 – 6	3 – 6	4	0	6
Spolu			271	291	126	147			11/3	10/4	12
GZ	1	Trnavský	118	133	129	119	3 – 6	3 – 6	0	10/8	0
	2	Nitriansky	46	67	24	36	3 – 6	3 – 6	0	5/3	0
Spolu			164	200	153	155			0	15/11	0
MF	1	Košický	264	230	154	138	3 – 6	3 – 6	2	2	2
	2	Košický	90	80	7	5	3 – 6	3 – 6	2	0	0
	3	Košický	53	48	4	2	3 – 6	3 – 6	2	0	0
	4	Košický	152	147	6	9	3 – 6	3 – 6	3	0	10
	5	Košický	360	360	3	5	3 – 6	3 – 6	8/7	2	0
Spolu			919	865	174	159			17/7	4	12

Tabuľka č.1a Počty detí a rodičov v PsR 2019 – 2020 PRIMĽA

RK	Obec č.	Kraj	Počet detí do 31.8.2019	Počet detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet rodičov do 31.8.2019	Počet rodičov od 1.9.2019 – 29.2.2020	Vek detí do 31.8.2019	Vek detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Deti zapísané do MŠ /5 r. a staršie 31.8.2019	Deti zapísané do MŠ /5 r. a staršie 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet detí z PsR, ktoré nastúpili do ZŠ
BT	1	Košický	184	426	180	420	0 – 6	0 – 6	0	0	0
	2	Košický	116	180	110	140	0 – 6	3 – 6	4	0	2
	3	Košický	130	109	120	109	3 – 6	3 – 6	0	0	0
	4	Košický	85	55	85	55	0 – 6	0 – 6	5	0	0
	5	Košický	162	204	135	168	3 – 6	3 – 6	0	0	0
	6	Košický	74	107	74	107	0 – 6	0 – 6	2	2	0
	7	Košický	79	122	79	122	0 – 6	0 – 6	0	0	0
Spolu			830	1203	704	999			11	2	2
DG	1	Košický	190	240	190	240	3 – 6	3 – 6	0	6/4	2
	2	Košický	118	112	114	107	3 – 6	3 – 6	0	5/5	2
	3	Košický	153	218	131	214	3 – 6	3 – 6	0	0	0
	4	Prešovský	76	62	62	54	3 – 6	3 – 6	0	4	0
Spolu			537	632	497	615			0	15/9	4
DP	1	Prešovský	162	118	136	76	3 – 6	3 – 6	0	3	0
	2	Prešovský	116	154	103	116	3 – 6	3 – 6	0	4	0
	3	Prešovský	159	143	159	153	3 – 6	3 – 6	0	4/4	0
	4	Prešovský	172	267	157	135	3 – 6	3 – 6	0	3/3	2
	5	Prešovský	126	140	105	116	3 – 6	3 – 6	0	4/4	0
	6	Prešovský	210	264	200	280	3 – 6	3 – 6	0	10/10	0
Spolu			945	1086	860	876			0	28/21	2
Spolu cel-kom			4 480	4 926	3 246	3 600			68/22	89/58	47

Tabuľka č. 1b Počty detí a rodičov v PsR 2019 – 2020 PRIM I

RK	Obec č.	Kraj	Počet detí do 31.8.2019	Počet detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet rodičov do 31.8.2019	Počet rodičov od 1.9.2019 – 29.2.2020	Vek detí do 31.8.2019	Vek detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet stretnutí KPsR s RK	Počet stretnutí detí z PsR a detí z MŠ	Počet mesiacov v PRIM I počet stretnutí PsR
RH	1	Prešovský	123	146	121	146	3-6	3-6	4	3	11/40
	2	Prešovský	36	77	28	77	3-6	3-6	5	0	10/39
	3	Prešovský	153	145	148	145	3-6	3-6	5	44	11/41
	4	Prešovský	156	146	137	146	3-6	3-6	4	3	11/43
	5	Prešovský	142	135	121	135	3-6	3-6	4	2	11/43
	6	Prešovský	94	0	76	0	3-6	0	2	2	3/12
	7	Prešovský	110	0	101	0	3-6	0	2	2	4/13
Spolu			814	649	732	649					
OP	1	Prešovský	66	126	30	47	3-6	3-6	8	27	12/31
	2	Prešovský	68	118	48	100	3-6	3-6	8	32	12/33
	3	Prešovský	70	47	70	47	3-6	3-6	5	8	9/26
	4	Prešovský	67	0	48	0	3-6	3-6	4	9	5/8
Spolu			271	291	126	147					
GZ	1	Trnavský	118	133	129	119	3-6	3-6	9	4	11/38
	2	Nitriansky	46	67	24	36	3-6	3-6	6	2	9/25
Spolu			164	200	153	155					
MF	1	Košický	264	230	154	138	3-6	3-6	2	4	12/?
	2	Košický	90	80	7	5	3-6	3-6	4	5	10/40
	3	Košický	53	48	4	2	3-6	3-6	5	0	10/40
	4	Košický	152	147	6	9	3-6	3-6	5	6	12/48
	5	Košický	360	360	3	5	3-6	3-6	4	0	12/48
Spolu			919	865	174	159					

Tabuľka č. 1b Počty detí a rodičov v PsR 2019 – 2020 PRIM I

RK	Obec č.	Kraj	Počet detí do 31.8.2019	Počet detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet rodičov do 31.8.2019	Počet rodičov od 1.9.2019 – 29.2.2020	Vek detí do 31.8.2019	Vek detí od 1.9.2019 – 29.2.2020	Počet stretnutí KPsR s RK	Počet stretnutí detí z PsR a detí z MŠ	Počet mesiacov zapojenia do projektu celkom
BT	1	Košický	184	426	180	420	0-6	0-6	5	0	11/43
	2	Košický	116	180	110	140	0-6	3-6	13	2	11/63
	3	Košický	130	109	120	109	3-6	3-6	13	5	11/42
	4	Košický	85	55	85	55	0-6	0-6	14	0	11/41
	5	Košický	162	204	135	168	3-6	3-6	4	0	11/?
	6	Košický	74	107	74	107	0-6	0-6	7	1	11/38
	7	Košický	79	122	79	122	0-6	0-6	15	5	11/41
Spolu			830	1203	704	999					
DG	1	Košický	190	240	190	240	3-6	3-6	11	5	11/?
	2	Košický	118	112	114	107	3-6	3-6	5	5	11/?
	3	Košický	153	218	131	214	3-6	3-6	11	11	11/?
	4	Prešovský	76	62	62	54	3-6	3-6	2	4	9/?
Spolu			537	632	497	615					
DP	1	Prešovský	162	118	136	76	3-6	3-6	4	1	11/32
	2	Prešovský	116	154	103	116	3-6	3-6	4	1	11/28
	3	Prešovský	159	143	159	153	3-6	3-6	5	0	11/44
	4	Prešovský	172	267	157	135	3-6	3-6	4	0	11/42
	5	Prešovský	126	140	105	116	3-6	3-6	5	0	11/38
	6	Prešovský	210	264	200	280	3-6	3-6	5	0	11/44
Spolu			945	1086	860	876					
Spolu celkom			4480	4926	3246	3600					

Názov:

Záverečná evalvačná správa
Práca s rodinou v NP PRIM I.

Autor:

PhDr. Eva Ďuríková

Jazyková korektúra:

Mgr. Mária Berdisová

Garant:

Ministerstvo vnútra SR/
Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rómske komunity

Kontakt:

Mgr. Barbora Vaněk, PhD.
barbora.vanek@minv.sk

Grafická úprava:

MgA. Denisa Merklová

Obálka:

Mgr. art. Martin Lőrincz

Tlač:

Centrum polygrafických
služieb MV SR

Rok vydania:

2020

ISBN 978 - 80 - 89051 - 65 - 6

EAN 9788089051656

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore
z Európskeho sociálneho fondu v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje.

